

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2018. január 24.*

„Előzetes döntéshozatal – Az orvosok tevékenységeivel kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolása – 75/363/EGK és 82/76/EGK irányelv – Szakorvosi képzés – Megfelelő díjazás – A 82/76/EGK irányelvnek a tagállamok részére előírt átültetési határidő előtt megkezdett és ezen időpont után befejezett képzésekre történő alkalmazása”

A C-616/16. és C-617/16. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, amelyeket a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) a Bírósághoz 2016. november 28-án érkezett, 2016. július 5-i határozataival terjesztett elő

a **Presidenza del Consiglio dei Ministri**,

az **Università degli Studi di Palermo**,

a **Ministero della Salute**,

a **Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca**,

a **Ministero del Tesoro**

és

Gianni Pantuso,

Angelo Tralongo,

Maria Michela D'Alessandro,

Nello Grassi,

Carmela Amato (C-616/16),

Giovanna Castellano,

Maria Concetta Pandolfo,

Antonio Marletta,

Vito Mannino,

* Az eljárás nyelve: olasz.

Olga Gagliardo,

Emilio Nardi,

Maria Catania,

Massimo Gallucci,

Giovanna Pischedda,

Giambattista Gagliardo (C-617/16)

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (nyolcadik tanács),

tagjai: J. Malenovský tanácselnök, M. Safjan (előadó) és M. Vilaras bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- G. Castellano és társai képviseletében F. Mazzearella és G. Mazzearella avvocati,
- az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítői: G. Pignatone és B. Tidore avvocati dello Stato,
- az Európai Bizottság képviseletében H. Støvlbæk és L. Malferrari, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek az 1982. január 26-i 82/76/EGK tanácsi irányelvvel (HL 1982. L 43., 21. o.) módosított, az orvosok tevékenységével kapcsolatos törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1975. június 16-i 75/363/EGK tanácsi irányelv (HL 1975. L 167., 14. o.; a továbbiakban: módosított 75/363 irányelv) értelmezésére irányulnak.
- 2 E kérelmeket a Presidenza del Consiglio dei Ministri (miniszterelnöki hivatal, Olaszország), az Università degli Studi di Palermo (palermói egyetem, Olaszország), a Ministero della Salute (egészségügyi minisztérium, Olaszország), a Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca (az oktatásért, egyetemekért és kutatásért felelős minisztérium, Olaszország), a Ministero del Tesoro (pénzügyminisztérium, Olaszország) és a szakorvosok között, elsődlegesen a módosított 75/363 irányelv melléklete szerinti megfelelő díjazás utóbbiaknak való kifizetése, másodlagosan pedig a 82/76 irányelv megfelelő és határidőben történő átültetésének elmulasztása miatt ez utóbbiak által elszenvedett károk megtérítése tárgyában folyamatban lévő jogviták keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 75/363 irányelv

- 3 A 75/363 irányelv 2. cikkének (1) bekezdése előírta:

„A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a szakorvosi oklevélhez, bizonyítványhoz vagy a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványhoz vezető képzés megfelel legalább a következő követelményeknek:

- a) tartalmazza egy hatéves tanulmányi időszak sikeres befejezését az 1. cikkben említett képzési kurzus keretében;
- b) elméleti és gyakorlati képzést tartalmaz;
- c) teljes idejű, és a hatáskörrel rendelkező hatóságok által felügyelt kurzus;
- d) a képzés egyetemi központban, oktatókórházban, vagy ahol lehetséges, a hatáskörrel rendelkező hatóságok vagy testületek által erre a célra jóváhagyott egészségügyi intézményben történik;
- e) a szakorvosi képzésben részt vevő orvos személyesen részt vesz az adott intézmény tevékenységében és osztozik annak felelősségében.” [nem hivatalos fordítás]

- 4 Ezen irányelv 3. cikke ekként rendelkezett:

„(1) A 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott teljes idejű képzés elvének sérelme nélkül, amíg a Tanács nem hoz döntést a (3) bekezdésnek megfelelően, a tagállamok a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok által jóváhagyott feltételek szerint engedélyezhetik a részidejű szakorvosi képzést abban az esetben, ha a teljes idejű képzés alapos okok miatt nem lenne megvalósítható.

(2) A szakképzés teljes időtartama az (1) bekezdés értelmében nem csökkenthető. A képzés színvonalát sem annak részidejű jellege, sem a jövedelemszerző szakmai magán-tevékenység gyakorlása nem ronthatja.

(3) Legkésőbb négy évvel az ezen irányelvről szóló értesítést követően, és a helyzet áttekintése alapján tekintettel arra, hogy a részidejű szakképzésnek bizonyos, az egyes szakosodásokat elkülönítve vizsgálendő körülmények között továbbra is fenn kell maradnia, a Bizottság javaslata alapján a Tanács határoz arról, hogy az (1) és (2) bekezdés rendelkezéseit fenntartja-e vagy módosítja azokat.” [nem hivatalos fordítás]

- 5 Az említett irányelv 7. cikkének a szövege a következőképpen szólt:

„Átmeneti intézkedésként, valamint a 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjától és a 3. cikktől eltérően, azok a tagállamok, amelyeknek a törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezései lehetővé teszik a részidejű szakképzést az ezen irányelvről szóló értesítéskor, továbbra is alkalmazhatják ezeket a rendelkezéseket azokra a jelöltekre, akik legkésőbb négy évvel az ezen irányelvről szóló értesítés után már elkezdték a szakképzést. Ezen időszak meghosszabbítható, ha a Tanács a 3. cikk (3) bekezdésének megfelelően még nem hozott döntést.” [nem hivatalos fordítás]

- 6 A 75/363 irányelvről szóló értesítést 1976. június 20-án küldték meg a tagállamoknak.

A 82/76 irányelv

- 7 A 82/76 irányelv 9. cikkének (1) bekezdése értelmében a 75/363 irányelv 2. cikk (1) bekezdésének c) pontja helyébe a következő szöveg lépett:

„c) a melléklet 1. pontjának megfelelő teljes idejű és a hatáskörrel rendelkező hatóságok által felügyelt kurzus”. [nem hivatalos fordítás]

- 8 A 82/76 irányelv 10. cikkének megfelelően a 75/363 irányelv 3. cikkének helyébe a következő szöveg lépett:

„(1) A 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott teljes idejű képzés elvének sérelme nélkül, amíg a Tanács nem hoz döntést a (3) bekezdésnek megfelelően, a tagállamok a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok által jóváhagyott feltételek szerint engedélyezhetik a részidejű szakorvosi képzést abban az esetben, ha a teljes idejű képzés egyéni körülményekkel indokolt okból nem lenne megvalósítható.

(2) A részidejű képzés a melléklet 2. pontjának megfelelően és a teljes idejű képzéssel egyenértékű színvonalon történik. Ezt a képzési színvonalat nem csökkentheti sem annak részidejű jellege, sem a jövedelemszerző szakmai magán-tevékenység gyakorlása nem ronthatja.

A szakképzés teljes ideje nem csökkenthető olyan esetekben, amikor részidejű képzés keretében történik.

(3) A Tanács legkésőbb 1989. január 25-ig döntést hoz arról, hogy az (1) és (2) bekezdések rendelkezéseit a helyzet felülvizsgálatától függően és a Bizottság javaslata alapján fenn kell-e tartani vagy módosítani kell-e, tekintettel arra a tényre, hogy a részidejű képzés lehetőségének továbbra is fenn kell állnia bizonyos, szakterületenként megvizsgált körülmények között.” [nem hivatalos fordítás]

- 9 A 82/76 irányelv 12. cikke értelmében a 75/363 irányelv 7. cikkének helyébe a következő szöveg lépett:

„Átmeneti intézkedésként, valamint a 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjától és a 3. cikktől eltérően, azok a tagállamok, amelyeknek a törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezései lehetővé teszik a részidejű szakképzést [a 75/363 irányelvről] szóló értesítéskor, továbbra is alkalmazhatják ezeket a rendelkezéseket azokra a jelöltekre, akik legkésőbb 1983. december 31-én már elkezdték a szakképzést.

Minden fogadó tagállam előírhatja az előző bekezdésben említett kedvezményezettek számára, hogy oklevelükhöz, bizonyítványukhoz vagy a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványaikhoz mellékeljenek egy arról szóló igazolást, hogy az igazolás kiadását megelőző öt év során legalább három egymást követő évben ténylegesen és jogszerűen gyakorolták az adott szakorvosi tevékenységet.” [nem hivatalos fordítás]

- 10 A 82/76 irányelv 13. cikke kiegészítette a 75/363 irányelvet „A teljes és részidejű szakképzés jellemzői” című melléklettel. E melléklet az alábbiakat mondta ki:

„1. Teljes idejű szakképzés

Az ilyen képzést a hatáskörrel rendelkező hatóságok által elismert speciális állások keretében biztosítják.

A képzés magában foglalja a képzést biztosító osztály összes orvosi tevékenységében történő részvételt, ideértve az ügyleteket is, hogy a hallgató szakmai tevékenységét ennek a gyakorlati és elméleti képzésnek szentelhesse a szokványos munkahét teljes időtartama alatt és egész évben a hatáskörrel rendelkező hatóságok által jóváhagyott rendelkezések szerint. Ennek megfelelően ezekkel az állásokkal megfelelő díjazás is jár.

E képzés megszakítható olyan okok miatt, mint katonai szolgálat, tartalékos szolgálat, terhesség vagy betegség. A képzés teljes időtartamát a megszakítás nem csökkentheti.

(2) *Részidejű szakképzés*

Erre a képzésre a teljes idejű képzéssel azonos követelmények vonatkoznak, azzal az eltéréssel, hogy az orvosi tevékenységekben való részvételre előírt, az 1. pont második albekezdésében említett időtartam legfeljebb a felére korlátozható.

A hatáskörrel rendelkező hatóságok gondoskodnak róla, hogy a részidejű szakképzés egész időtartama és minősége a teljes idejű szakképzésével egyező legyen.

Következésképpen a részidejű képzéssel megfelelő díjazás jár együtt.” [nem hivatalos fordítás]

- 11 A 82/76 irányelv 14. cikke előírta:

„A 75/363/EGK irányelv 3. cikkének megfelelően 1983. január 1. előtt kezdődött részidejű szakképzést e rendelkezés szerint lehet befejezni.” [nem hivatalos fordítás]

- 12 A 82/76 irányelv 16. cikke értelmében:

„A tagállamok legkésőbb 1982. december 31-ig meghozzák azokat az intézkedéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek megfeleljenek. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.” [nem hivatalos fordítás]

- 13 A 82/76 irányelvről szóló értesítést 1982. január 29-én küldték meg a tagállamoknak, és az EGK-Szerződés 191. cikke második bekezdésének megfelelően aznap hatályba is lépett.

- 14 A módosított 75/363 irányelvet az orvosok szabad mozgásának elősegítéséről, illetve az orvosi oklevelek, bizonyítványok és képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványok kölcsönös elismeréséről szóló, 1993. április 5-i 93/16/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 165., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 86. o.) hatályon kívül helyezte, ez utóbbi irányelvet pedig a szakmai képesítések elismeréséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2005. L 255., 22. o.) helyezte hatályon kívül.

Az olasz jog

- 15 A 82/76 irányelvet az olasz jogba az 1991. augusztus 8-i decreto legislativo n. 257 – Attuazione della direttiva n. 82/76/CEE del Consiglio del 26 gennaio 1982, recante modifica di precedenti direttive in tema di formazione dei medici specialisti, a norma dell’art. 6 della legge 29 dicembre 1990, n. 428 (az 1982. január 26-i 82/76/EGK tanácsi irányelv átültetéséről szóló 257. sz. törvényerejű rendelet, amely az 1990. december 29-i 428. sz. közösségi törvény 6. cikke alapján módosítja a szakorvosi képzésekről szóló korábbi irányelveket; a GURI 1991. augusztus 16-i 191. száma; a továbbiakban: 257. sz. törvényerejű rendelet) ültette át. E törvényerejű rendelet tizenöt nappal a kihirdetését követően lépett hatályba, majd helyébe az 1999. augusztus 17-i decreto legislativo n. 368 – Attuazione della direttiva 93/16/CEE in materia di libera circolazione dei medici e di reciproco riconoscimento dei loro diplomi, certificati ed altri titoli e delle direttive 97/50/CE, 98/21/CE, 98/63/CE e 99/46/CE che modificano la

direttiva 93/16/CEE (az orvosok szabad mozgásának elősegítéséről, illetve az orvosi oklevelek, bizonyítványok és képesítések kölcsönös elismeréséről szóló 93/16/EGK irányelv, valamint a 93/16/EGK irányelv módosításáról szóló 97/50/EK, 98/21/EK, 98/63/EK és 99/46/EK irányelv átültetéséről szóló 368. sz. törvényerejű rendelet; a GURI 250. számának 1999. október 23-i rendes melléklete) lépett.

- 16 A 257. sz. törvényerejű rendelet 8.2. cikke előírta, hogy rendelkezései az 1991/1992-es tanévtől kezdve alkalmazandók.

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 17 Az alapeljárásokat indító orvosok 1982 és 1990 között szakorvosi képzésben vettek részt Olaszországban.
- 18 2001. február 16-án (C-617/16. sz. ügy) és 2003. március 18-án (C-616/16. sz. ügy) keresetleveleket nyújtottak be a Tribunale di Palermo (palermói bíróság, Olaszország) előtt a palermói egyetem, az oktatásért, egyetemekért és kutatásért felelős minisztérium, az egészségügyi minisztérium, a pénzügyminisztérium és a miniszterelnöki hivatal ellen.
- 19 Ezen orvosok elsődlegesen azt kérték, hogy a bíróság kötelezze ezen egyetemet és állami hatóságokat a módosított 75/363 irányelv melléklete értelmében vett megfelelő díjazás részükre történő kifizetésére az általuk elvégzett szakorvosi képzések címén. Másodlagosan a 82/76 irányelv megfelelő és időben történő átültetésének elmulasztásából eredően felmerült károk megtérítését kérték.
- 20 A 2006. április 27-i és június 17-i ítélettel (C-616/16. sz. ügy), valamint a 2007. április 30-i és május 28-i ítélettel (C-617/16. sz. ügy) a Tribunale di Palermo (palermói bíróság) elutasította e kérelmeket.
- 21 Az ezen ítéletekkel szembeni fellebbezések ügyében eljáró Corte d'appello di Palermo (palermói fellebbviteli bíróság, Olaszország) a 2012. július 18-i és szeptember 27-i ítélettel (C-616/16. sz. ügy), valamint a 2012. október 10-i ítélettel (C-617/16. sz. ügy) kötelezte a miniszterelnöki hivatalt, hogy mindegyik érintett orvos részére fizesse meg a 11 103,82 euró (C-616/16. sz. ügy) és a 6 713,93 euró (C-617/16. sz. ügy) törvényes kamatokkal növelt összegét.
- 22 Mind a miniszterelnöki hivatal, mind az alapeljárások bizonyos egyéb felei felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő az említett ítéletekkel szemben.
- 23 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az alapügyek az 1982. december 31. előtt megkezdett, és ezen időpont után teljesített szakorvosi képzésekre alkalmazandó jogi szabályozás vizsgálatára vonatkoznak.
- 24 Mivel a Corte suprema di cassazione (semmtörvényszék, Olaszország) úgy ítélte meg, hogy az alapügyek megoldása a módosított 75/363 irányelv értelmezésétől függ, úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket – amelyek szövege a C-616/16. sz. és a C-617/16. sz. ügyben azonos – terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni a [módosított 75/363 irányelvet], hogy azok a teljes és részidejű szakorvosi képzések is annak hatálya alá tartoznak, amelyek már folyamatban vannak és 1982. december 31. napját követően is folytatódnak, amely határidőt a [82/76] irányelv 16. cikke írta elő a tagállamok számára az irányelv végrehajtásához szükséges intézkedések elfogadására?

Az [első kérdésre adandó] igenlő válasz esetén:

- 2) Úgy kell-e értelmezni a [75/363] irányelvhez a [82/76] irányelv 13. cikkével csatolt mellékletet, hogy az 1982. december 31-én már megkezdett szakorvosi képzés esetében a szakorvosi képzést folytató orvosok részére járó megfelelő díjazás megfizetése kötelezettségének keletkezése az újraszervezés kötelezettségének teljesítésétől vagy egyébként az említett irányelvek rendelkezéseivel való összeegyeztethetőség vizsgálatától függ?
 - 3) Azon orvosok tekintetében, akik szakorvosi képzésüket olyan képzés keretében szerezték meg, amely már 1983. január 1-jét megelőzően megkezdődött, de ebben az időpontban még nem fejeződött be, a megfelelő díjazás megfizetésének kötelezettsége a képzés teljes időtartamára vagy csak az 1982. december 31. napját követő időszakra vonatkozóan keletkezik-e, és milyen esetleges feltételek mellett?”
- 25 A Bíróság elnöke a 2016. december 16-i határozatával az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélet meghozatala céljából egyesítette a C-616/16. sz. és a C-617/16. sz. ügyeket.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 26 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a mellékletét úgy kell-e értelmezni, hogy minden 1982-ben megkezdett, 1990-ig tartó teljes vagy részidejű szakorvosi képzéssel az említett melléklet értelmében vett megfelelő díjazásnak kell járnia.
- 27 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy az előző pontban említett, a 93/16 irányelvvel 1993. április 15-én hatályon kívül helyezett rendelkezések alapján a szakorvosi oklevél, bizonyítvány vagy a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítvány megszerzéséhez szükséges teljes vagy részidejű képzésnek rendszerint megfelelő díjazással kell járnia.
- 28 Emlékeztetni kell továbbá arra, hogy a megfelelő díjazás tagállamok általi biztosításának kötelezettsége csak az összes tagállamban közös, illetve a két vagy több tagállamban közös, és az orvosi oklevelek, bizonyítványok és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványok kölcsönös elismeréséről, valamint a letelepedés és szolgáltatásnyújtás szabadsága eredményes gyakorlásának elősegítésére vonatkozó intézkedésekről szóló, 1975. június 16-i 75/362/EGK tanácsi irányelv (HL 1975. L 167., 1. o.) 5., illetve 7. cikkében említett orvosi szakterületekre vonatkozik (lásd ebben az értelemben: 2000. október 3-i Gozza és társai ítélet, C-371/97, EU:C:2000:526, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 29 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a szakorvosi képzési időszakokra járó díjazás nyújtására vonatkozó, a módosított 75/363 irányelv mellékletében szereplő e kötelezettség önmagában feltétlen és kellően pontos (lásd ebben az értelemben: 1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 44. pont; 2000. október 3-i Gozza és társai ítélet, C-371/97, EU:C:2000:526, 34. és 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 30 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az említett kötelezettséget, amelyet eredetileg a 75/363 irányelv nem írt elő, az 1982. január 29-én hatályba lépett 82/76 irányelv vezette be, amely irányelvnek – annak 16. cikke alapján – a tagállamok kötelesek voltak legkésőbb 1982. december 31-ig megfelelni.
- 31 A 82/76 irányelvet az olasz jogrendbe a 257. sz. törvényerejű rendelet ültette át, amely az 1991. augusztus 16-i kihirdetését követő 15. napon lépett hatályba.

- 32 Kétségtelen, hogy a 82/76 rendelet 14. cikke előírta, hogy a 75/363 irányelv 3. cikke alapján 1983. január 1-je előtt megkezdett részidejű szakorvosi képzéseket e 3. cikk szerint lehet befejezni.
- 33 Ugyanakkor, amint azt a Bizottság írásbeli észrevételeiben megállapította, a 82/76 irányelv 14. cikkében foglalt átmeneti rendelkezés e részidejű orvosi szakképzésnek magára a jogszerűségére, nem pedig az azért járó díjazás megfizetésére irányuló kötelezettségére vonatkozott.
- 34 A tagállamok azon lehetősége ugyanis, hogy engedélyezzék a részidejű szakorvosi képzéseket, már szerepelt a 75/363 irányelv 3. cikkében, mint az ilyen képzések teljes idejű elvégzésének kötelezettsége alóli kivétel, amely kivétel fenntartásának szükségessége viszont az uniós jogalkotó általi időszakos felülvizsgálat alá tartozott.
- 35 Hasonlóképpen, a 75/363 irányelv 7. cikkét módosító 82/76 irányelv 12. cikkében foglalt, a részidejű szakorvosi képzésről szóló átmeneti szabály nem tekinthető a képzésekért járó megfelelő díjazás kifizetésére irányuló kötelezettség időben való korlátozásának sem.
- 36 Ezen értelmezést megerősítik a 82/76 irányelv előkészítő munkálatai. A 82/76 irányelv alapjául szolgáló, a 75/362 és a 75/363 irányelv módosításáról szóló tanácsi irányelvjavaslat (COM(80) 914 végleges) indokolása II. címének 4. és 8. pontjából ugyanis az következik, hogy a jelen ítélet 33. és 35. pontjában hivatkozott két átmeneti rendelkezés a képzésüket már az irányelv átültetésére nyitva álló határidő lejárta előtt megkezdő orvosok érdekében került bevezetésre, a képzésük folytonosságának biztosítása céljából.
- 37 A fenti megfontolásokra tekintettel a módosított 75/363 irányelvből nem következik, hogy a teljes és részidejű szakorvosi képzések időszakaira járó megfelelő díjazás megfizetésének a tagállamokkal szemben előírt kötelezettsége nem alkalmazandó a 82/76 irányelv átültetésére nyitva álló határidő 1983. január 1-jei lejárta előtt megkezdett és ezen időpontot követően folytatott képzésekre.
- 38 E körülmények között az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a mellékletét úgy kell értelmezni, hogy minden 1982-ben megkezdett, 1990-ig tartó teljes vagy részidejű szakorvosi képzéssel az említett melléklet szerinti megfelelő díjazásnak kell járnia, feltéve hogy e képzés az összes tagállamban közös, illetve a két vagy több tagállamban közös és a 75/362 irányelv 5. vagy 7. cikkében említett orvosi szakterületre vonatkozik.

A második kérdésről

- 39 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint mellékletét úgy kell-e értelmezni, hogy a minden 1982-ben megkezdett, 1990-ig tartó teljes és részidejű szakorvosi képzésre vonatkozóan járó, az e melléklet szerinti megfelelő díjazás előírására vonatkozó kötelezettség valamely tagállam esetében való fennállása a 82/76 irányelv átültetésére szolgáló intézkedések ezen állam általi elfogadásától, valamint ezen intézkedések tényleges végrehajtásától függ.
- 40 E tekintetben a Bíróságnak a jelen ítélet 29. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatának megfelelően, a módosított 75/363 irányelvben foglalt, megfelelő díjazás előírására vonatkozó kötelezettség önmagában feltétlen és kellően pontos.
- 41 Nem vitatott, hogy ezen ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a módosított 75/363 irányelv nem tartalmazza sem azon díjazás meghatározását, amelyet megfelelőnek kell tekinteni, sem azokat a módszereket, amelyek alapján ezt a díjazást meg kell határozni. Főszabály szerint az ilyen meghatározások a tagállamok hatáskörébe tartoznak, amelyeknek e kérdést illetően speciális

végrehajtási intézkedéseket kell elfogadniuk (lásd ebben az értelemben: 1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 45. pont; 2000. október 3-i Gozza és társai ítélet, C-371/97, EU:C:2000:526, 36. pont).

- 42 Ugyanakkor a Bíróság már megállapította, hogy a tagállamok irányelvből eredő kötelezettsége az abban előírt eredmény elérésére, valamint azon feladatuk, hogy megtegyék a megfelelő általános és különös intézkedéseket e kötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében, a tagállamok minden hatóságára vonatkozik, beleértve hatáskörük keretén belül az igazságszolgáltatás szerveit is. Így a nemzeti jog és – többek között – valamely törvény különösen valamely irányelv átültetésének biztosítása céljából bevezetett rendelkezéseinek alkalmazása során, a nemzeti bíróság köteles a nemzeti jogát – amennyire lehetséges – az irányelv szövegének és céljának fényében értelmezni annak érdekében, hogy elérje az irányelv által előírt eredményt (lásd ebben az értelemben: 1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 43 Ebben az esetben, amint az a jelen ítélet 31. pontjában felidézésre került, a 82/76 irányelvet az olasz jogrendbe a 257. sz. törvényerejű rendelet ültette át, amely az 1991. augusztus 16-i kihirdetését követő 15. napon lépett hatályba.
- 44 A Bíróság – különösen a módosított 75/363 irányelv értelmezésére vonatkozóan benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek kapcsán – kimondta, hogy egy nemzeti bíróság, amikor a nemzeti jognak akár az irányelvet megelőzően, akár azt követően elfogadott rendelkezéseit alkalmazza, azokat köteles, amennyire csak lehetséges, az irányelv szövegének és céljának fényében értelmezni (1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 54. pont; 2000. október 3-i Gozza és társai ítélet, C-371/97, EU:C:2000:526, 45. pont).
- 45 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti bíróságok még egy irányelv átültetésére irányuló különös nemzeti intézkedések hiányában is kötelesek a nemzeti jogot úgy értelmezni, hogy az érintett irányelv eredményének elérése érdekében a lehető legteljesebb mértékig figyelembe veszik annak szövegét és célját, ami megköveteli, hogy hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent a belső jog egészére tekintettel és az általuk elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával (lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i Schoenimport „Italmoda” Mariano Previti és társai ítélet, C-131/13, C-163/13 és C-164/13, EU:C:2014:2455, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 46 Ami a módosított 75/363 irányelv mellékletének célját illeti, a Bíróság már kimondta, hogy e melléklet célja annak biztosítása, hogy az érintett orvosok a munkahét teljes időtartamát a gyakorlati és elméleti képzéseiknek szentelhessék, a részidejű szakorvosi képzések esetén pedig ennek jelentős részét (lásd ebben az értelemben: 1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 33. pont; valamint 2000. október 3-i Gozza és társai ítélet, C-371/97, EU:C:2000:526, 43. pont).
- 47 Következésképpen a nemzeti jognak a módosított 75/363 irányelvvel összhangban álló értelmezésekor a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie az említett irányelv előző pontban felidézett célját. E tekintetben, a megfelelő díjazás mértékének és megállapítása módszereinek a 82/76 irányelv olasz jogba történő átültetését megelőző időszak vonatkozásában való meghatározása érdekében figyelembe kell venni többek között az említett irányelvet átültető nemzeti jogszabályok ezekre vonatkozó megoldásait.
- 48 Amint az első kérdésre adott válaszból kitűnik, a megfelelő díjazás érintett orvosok részére történő biztosításának kötelezettsége kiterjed minden 1982-ben megkezdett és 1990-ig tartó teljes és részidejű szakorvosi képzésre.
- 49 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság többször is kimondta, hogy amennyiben az ezen irányelvben előírt eredmény értelmezés útján, a belső jog egészére tekintettel, és az az által elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával nem érhető el, az uniós jog arra kötelezi a tagállamokat, hogy térítsék meg a magánszemélyeknek az ezen irányelv átültetésének elmulasztásával okozott károkat három feltétel

teljesülése esetén: ha a megsértett jogszabály magánszemélyek számára olyan jogokat keletkeztet, amelyek tartalma azonosítható, ha a jogsértés kellően súlyos, és ha közvetlen okozati összefüggés áll fenn az államnak felróható jogsértés, valamint a károsult személyek által elszenvedett kár között (lásd ebben az értelemben: 1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 52. pont).

- 50 E tekintetben a 82/76 irányelv végrehajtási intézkedéseinek visszaható hatályú és teljes körű alkalmazása lehetővé teszi a késedelmes átültetés miatti káros következmények orvoslását, feltéve hogy ezen irányelv megfelelően került átültetésre. Mindenesetre a nemzeti bíróság feladata annak biztosítása, hogy a kár megtérítése a kedvezményezettek számára megfelelő módon történjen. E célból elegendő a 82/76 irányelv végrehajtási intézkedéseinek visszaható hatályú, megfelelő és teljes körű alkalmazása, kivéve ha a kedvezményezettek olyan további veszteségek fennállását állapítják meg, amelyeket amiatt szenvedtek el, hogy nem részesülhettek megfelelő időben az irányelvben garantált pénzügyi előnyökből, és így azokat is meg kell téríteni (lásd ebben az értelemben: 1999. február 25-i Carbonari és társai ítélet, C-131/97, EU:C:1999:98, 53. pont; 2000. október 3-i Gozza és társai ítélet, C-371/97, EU:C:2000:526, 39. pont).
- 51 A fenti megfontolásokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a mellékletét úgy kell értelmezni, hogy minden 1982-ben megkezdett, 1990-ig tartó teljes vagy részidejű szakorvosi képzésre vonatkozóan járó, az e melléklet szerinti megfelelő előírására vonatkozó kötelezettség valamely tagállam esetében való fennállása nem függ a 82/76 irányelv átültetésére szolgáló intézkedések ezen állam általi elfogadásától. A nemzeti bíróság, amikor a nemzeti jognak akár egy irányelvet megelőzően, akár azt követően elfogadott rendelkezéseit alkalmazza, azokat köteles, amennyire csak lehetséges, az irányelvek szövegének és céljának fényében értelmezni. Abban az esetben, ha a 82/76 irányelv átültetésére irányuló nemzeti intézkedések hiánya miatt az ezen irányelv által előírt eredmény nem érhető el értelmezés útján, a belső jog egészére tekintettel, és az az által elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával, az uniós jog arra kötelezi az érintett tagállamot, hogy térítse meg a magánszemélyeknek az említett irányelv átültetésének elmulasztásával okozott károkat. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata által e tekintetben meghatározott valamennyi feltétel teljesül-e ahhoz, hogy az uniós jog alapján e tagállam felelőssége megállapítható legyen.

A harmadik kérdésről

- 52 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, a 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a mellékletét úgy kell-e értelmezni, hogy az 1982-ben megkezdett, 1990-ig tartó teljes és részidejű szakorvosi képzések esetében az említett melléklet szerinti megfelelő díjazást az egész képzési időre meg kell fizetni.
- 53 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy mivel valamely irányelv átültetési határidejének különösen az a célja, hogy a tagállamok számára kellő időt hagyjon az átültetéshez szükséges intézkedések elfogadására, e tagállamoknak nem lehet felróni, hogy nem ültették át saját jogrendjükbe az adott irányelvet azt megelőzően, hogy e határidő lejárt volna (lásd ebben az értelemben: 2016. október 27-i Milev ítélet, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 54 A jelen ügyben magából a 82/76 irányelv megfogalmazásából az következik, hogy a tagállamok kötelesek meghozni azokat az intézkedéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ezen irányelvnek legkésőbb 1982. december 31-ig megfeleljenek.
- 55 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik ugyanis, hogy ezen irányelv hatálybalépésének napjától kezdve a tagállami hatóságok, illetve a nemzeti bíróságok a lehető legteljesebb mértékben kötelesek tartózkodni a nemzeti jog olyan értelmezésétől, amely az irányelv átültetésére nyitva álló határidő

lejártát követően komolyan veszélyeztetheti az említett irányelv által meghatározott cél elérését (2016. október 27-i Milev ítélet, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 56 Ugyanakkor egyáltalán nem bizonyított, hogy amennyiben az 1982-ben megkezdett és 1990-ig tartó teljes és részidejű szakorvosi képzési idő esetén a megfelelő díjazás kizárólag a 82/76 irányelv átültetésére nyitva álló határidő lejártát követő időszakban biztosított, az komolyan veszélyeztetné az említett irányelv által meghatározott cél elérését.
- 57 E körülmények között a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a mellékletét úgy kell értelmezni, hogy az 1982-ben megkezdett, és 1990-ig tartó teljes és részidejű szakorvosi képzésekért járó, az említett melléklet szerinti megfelelő díjazást e képzés 1983. január 1-jétől kezdődő és a képzés végéig tartó időszakára kell megfizetni.

A költségekről

- 58 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nyolcadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az 1982. január 26-i 82/76/EGK tanácsi irányelvvel módosított, az orvosok tevékenységével kapcsolatos törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1975. június 16-i 75/363/EGK tanácsi irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint a mellékletét úgy kell értelmezni, hogy minden 1982-ben megkezdett, 1990-ig tartó teljes vagy részidejű szakorvosi képzéssel az említett melléklet szerinti megfelelő díjazásnak kell járnia, feltéve hogy e képzés az összes tagállamban közös, illetve a két vagy több tagállamban közös és az orvosi oklevelek, bizonyítványok és a képesítés megszerzéséről szóló egyéb tanúsítványok kölcsönös elismeréséről, valamint a letelepedés és szolgáltatásnyújtás szabadsága eredményes gyakorlásának elősegítésére vonatkozó intézkedésekről szóló, 1975. június 16-i 75/362/EGK tanácsi irányelv 5. vagy 7. cikkében említett orvosi szakterületre vonatkozik.
- 2) A 82/76 irányelvvel módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikke (1) és (2) bekezdését, valamint mellékletét úgy kell értelmezni, hogy minden 1982-ben megkezdett és 1990-ig tartó teljes vagy részidejű szakorvosi képzésre vonatkozóan járó, az e melléklet szerinti megfelelő díjazás előírására vonatkozó kötelezettség valamely tagállam esetében való fennállása nem függ a 82/76 irányelv átültetésére szolgáló intézkedések ezen állam általi elfogadásától. A nemzeti bíróság, amikor a nemzeti jognak akár egy irányelvet megelőzően, akár azt követően elfogadott rendelkezéseit alkalmazza, azokat köteles, amennyire csak lehetséges, az irányelvek szövegeinek és céljainak fényében értelmezni. Abban az esetben, ha a 82/76 irányelv átültetésére irányuló nemzeti intézkedések hiánya miatt az ezen irányelv által előírt eredmény nem érhető el értelmezés útján, a belső jog egészére tekintettel, és az által elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával, az uniós jog arra kötelezi az érintett tagállamot, hogy térítse meg a magánszemélyeknek az említett irányelv átültetésének elmulasztásával okozott károkat. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata által e tekintetben meghatározott valamennyi feltétel teljesül-e ahhoz, hogy az uniós jog alapján e tagállam felelőssége megállapítható legyen.

- 3) A 82/76 irányelvvel módosított 75/363 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint mellékletét úgy kell értelmezni, hogy az 1982-ben megkezdett és 1990-ig tartó teljes és részidejű szakorvosi képzésekért járó, az említett melléklet szerinti megfelelő díjazást a képzés 1983. január 1-jétől kezdődő és a képzés végéig tartó időszakára kell megfizetni.**

Aláírások